

انتشارات سوره سبز

جلد اول - سال ۱۳۵۹

اطلس پدافندی

عملیات پدافندی نیروهای زمینی
در هشت سال دفاع مقدس

ناشر برگزیده و برتر فرهنگ و ادب ایرانی

ناشر نمونه سال های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

- تحت نظر و حمایت: سرتیپ دکتر احمد رضا پورداستان
- مشاور و کارشناس نظامی: سرتیپ ۲ ستاد داود کاظمی
- ناشر: انتشارات سوره سبز

مؤلفان:

- سرتیپ ۲ ستاد سعید پورداراب
- سرتیپ ۲ ستاد فرهاد بهروزی
- سرتیپ ۲ ستاد احمد کریمی
- سرتیپ ۲ ستاد حسین عل مصوری
- سرتیپ ۲ ستاد مسعود فرهمندزاده
- ویراستار علمی: محسن صادق نیا
- ویراستار فنی: سرتیپ ۲ ستاد حسین علی مصوری
- مدیر هنری، آماده سازی و نظارت فنی: مجتبی صالحی | جبهه هنرهای زیبا |
- حروف نگاری: مقصود باقری
- آماده سازی: سید ناصر عرب محسن قلی ها، فاطمه رنجبر
- علی رضا لکزایی، ساناز کاسی
- عکس: (شهید) امید محمدیان | صفحه ۱۳۰ C، خلیلی پور بیگلی
- نقشه: اطلس نبردهای ماندگار
- نوبت و سال انتشار: چاپ اول - ۱۳۹۴
- شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۵۰/۰۰۰ تومان

توزیع:

انتشارات سوره سبز (معاونت بازرگانی)
تهران - خیابان ولی عصر (عج)
نرسیده به تقاطع خیابان بهشتی
خیابان عبادی - شماره ۱۵ - ط ۳ - واحد ۶
تلفن: ۲ - ۸۱۰۴۴۳۰ - ۰۲۱ و ۰۹۱۲۵۱۳۱۲۶۸

اطلس پدافندی / سوره سبز / پورداراب ... و دیگران

تهران: سوره سبز، ۱۳۹۴

۱۳۹۴ صفحه

۹۷۸-۶۰۰-۰۰۰-۸۸

۸۸

نویسندگان سعید پورداراب، احمد کریمی، فرهاد بهروزی

مسعود فرهمندزاده، حسین علی مصوری

جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ - گاهنامه

پورداراب، سعید

DSR ۱۶۰۲/الف ۱۳۹۳

۹۵۵/۰۸۳۰۲

۳۷۳۲۹۴۸

تمامی حقوق © این اثر محفوظ است

Suore Sabz In The Islamic Republic Of IRAN

نقل و چاپ بخش هالی اثر متن با ذکر منبع آزاد است

فهرست کتاب اطلس پدافندی

- ۵ ||| راهنمای مطالب اطلس
- ۶ ||| سخن ناشر
- ۸ ||| ریشه‌یابی اختلافات
- ۱۰ |||| وقوع انقلاب و حرکت به سوی جنگ از سوی عراق و وضعیت ارتش
- ۱۲ |||| مرزهای مشترک ایران و عراق و معابر احتمالی
- ۱۳ |||| پدافند چیست؟
- ۱۴ ||| عملیات تأخیری
- ۱۵ |||| طرح عملیات دفاعی ابوذر
- ۲۰ |||| مناطق مسئولیت لشکر ۹۲ زره ای اهواز
- ۲۰ |||| اهم رخدادهای و اقدامات لشکر ۹۲ رزمی در ماه‌های منتهی به آغاز تهاجم عراق به ایران
- ۶۶ |||| جغرافیای نظامی منطقه
- ۶۸ ||| تدبیر عملیات پدافندی در خرم‌شهر و آبادان
- ۷۷ |||| منطقه مرزی ایران و عراق در جبهه میانی
- ۷۷ ||| وضعیت جغرافیایی منطقه عملیاتی لشکر ۸۱
- ۸۳ |||| پاسگاه‌های مرزی واقع در منطقه لشکر ۸۱ زرهی
- ۱۰۱ |||| منطقه شمال و غرب (کردستان)
- ۱۰۹ |||| منطقه شمال غرب (آذربایجان غربی)
- ۱۱۲ |||| سه‌های هدف در منطقه لشکر ۶۴
- ۱۲۳ |||| تهاجم نیروی ارتش بعث عراق به ایران
- ۱۲۴ |||| محور شلمچه
- ۱۲۶ |||| حماسه ناهید در خونین شهر
- ۱۲۸ |||| عملیات پدافندی تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی در منطقه الله اکبر
- ۱۰۳ |||| عملیات پدافندی تیپ ۳ زرهی در منطقه شبان
- ۱۳۲ |||| عملیات پدافندی گروه رزمی ۲۳۹ زرهی تیپ ۳۷ زرهی و گروه رزمی ۱۳۸ زرهی پیاده لشکر ۲۱
- ۱۳۴ |||| عملیات پدافندی تیپ ۲ زرهی در فولاد در غرب کرخه
- ۱۳۶ |||| عملیات پدافندی در منطقه ۱۰۰ ایران
- ۱۳۸ |||| عملیات پدافندی در منطقه می ۵
- ۱۴۲ |||| عملیات پدافندی در منطقه سرپل ذهاب و گیلان غرب
- ۱۴۴ |||| عملیات پدافندی در مناطق قصر شیرین سرپل ذهاب
- ۱۴۶ |||| عملیات پدافندی یگان‌های خودی در منطقه شمال غرب در شروع جنگ تحلیلی
- ۱۴۸ |||| چگونگی گسترش نیروهای خودی در مقابل یا دشمن در منطقه غرب پس از تثبیت متجاوز
- ۱۵۰ |||| عملیات پدافندی منطقه آبادان
- ۱۵۲ |||| عملیات پدافندی تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه
- ۱۵۴ |||| گسترش نیروهای خودی در مقابل یا دشمن در جبهه شمالی خوزستان پس از تثبیت متجاوز
- ۱۵۶ |||| حماسه پدافندی و آزادسازی سوسنگرد
- ۱۵۸ |||| چگونگی گسترش نیروهای خودی در مقابل یا دشمن در جبهه میانی و جنوبی خوزستان
- ۱۶۰ |||| چگونگی شکل‌گیری قرارگاه‌های عملیاتی و گسترش خطوط پدافندی پس از تثبیت متجاوز
- ۱۶۳ |||| نبرد با ضد انقلاب در شمال غرب در مهرماه ۱۳۵۹
- ۱۶۷ |||| نبرد با ضد انقلاب در شمال غرب در آبان‌ماه ۱۳۵۹
- ۱۷۰ |||| پدافند آذرماه ۱۳۵۹
- ۱۹۵ |||| پدافند دی‌ماه ۱۳۵۹
- ۲۶۹ |||| عملیات پدافندی در منطقه رقابیه و مشیراغ
- ۲۷۳ |||| عملیات پدافندی در جنوب غرب اهواز و طرح آبگرفتگی
- ۲۷۶ |||| عملیات پدافندی در اسفندماه ۱۳۵۹ در غرب کشور
- ۲۷۸ |||| عملیات پدافندی در اسفندماه ۱۳۵۹ در منطقه عمومی آبادان
- ۲۸۱ |||| عملیات پدافندی در شمال غرب در اسفندماه ۱۳۵۹

راهنمای مطالب اطلّس

۱- نقشه‌ها، علائم مرزی، خطوط ترسیم شده مواضع ایران و عراق و حتی مقیاس نقشه‌ها صرفاً جهت ارائه یک نمای کلی از جغرافیای منطقه عملیاتی و آشنایی عمومی ترسیم شده و هیچ‌گونه سندیتی نداشته و از قواره نظامی تبعیت نکرده است.

۲- هر چند تلاش شده است نمودارها و علائم، مطابق با آئین نامه‌های نظامی باشد، ولی در بعضی موارد جهت تسهیل در درک عمومی تغییرات مختصری در این رابطه اعمال شده است.

۳- آمار، ارقام و اطلاعات موجود بر اساس اسناد و مدارک قابل دسترس تهیه و تدوین شده است.

۴- در طول جنگ تحرکات بسیار زیادی از یگان‌ها به ویژه یگان‌های نیروی زمینی ارتش که به طور دائم در خطوط پدافندی مستقر بودند، تحت عنوان گشتی رزمی، تک ایدایی و ... انجام گرفته که به دلیل آن که تحت عنوان عملیات، ثبت نشده از ذکر آن خودداری گردیده است.

۵- جهت ساده‌سازی درک یک نقشه نظامی از قراردادن علامت یگان‌های شرکت‌کننده در عملیات در محل خود، خودداری گردیده است.

۶- با توجه به اهمیت ارائه آمار، شماره و نام یگان‌های دو سازمان

شرکت‌کننده در عملیات‌ها (ارتش و سپاه) به شرح زیر ارائه می‌گردد:

اصطلاحات و اختصارات

سماجا: ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

نزاچا: نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران

نداجا: نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

نهایا: نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

ژاجا: ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران

لجمن: لبه جلوی منطقه نبرد (خط مقدم)

هوانیروز: هواپیمایی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران

جگن: گروه مشترک جنگ‌های نامنظم کد با: گروه‌های مسلمان بارزانی

۱۱، ۱۶، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۸، ۳۰، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۴۰، ۴۴، ۴۵، ۵۵، ۵۸، ۶۴، ۶۵، ۷۷، ۸۱، ۸۴، ۸۸، ۹۲، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۴، ۱۱۱، ۱۲۲

- پایگاه‌های هوانیروز:

تهران، کرمانشاه، اصفهان، کرمان و مسجدسلیمان

- یگان‌های پشتیبانی کننده:

پشتیبانی منطقه ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵

- یگان‌های مستقل:

گردان جنگال، گردان‌های قدس،

گردان‌های رزمی مراکز آموزشی، گردان

رزمی سماجا و ...

- نیروی هوایی

پایگاه‌های یگان‌های تابعه

- نیروی دریایی

پایگاه‌های و یگان‌های تابعه

ژاندارمری

گردان‌های و هنگ‌های تابعه

یگان‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

کربلا، نجف، فتح، قدس، نوح،

بدر، ثامن الائمه (ع)، رمضان، سلمان،

حمزه (ع)، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰،

۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱،

۲۵، ۲۷، ۲۹، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۴۰، ۴۱،

۵۷، ۱۱۰، ۱۵۵، ۱۶۲

یگان‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران

نیروی زمینی

- قرارگاه‌ها:

قرارگاه مقدم جنوب، قرارگاه مقدم

غرب، قرارگاه مقدم شمال غرب و

قرارگاه‌های مشترک: کربلا، نجف

فتح، قدس، حمزه و خاتم الانبیاء.

- لشکرها، تیپ‌ها و گروه‌ها:

آمارکی دانشجویان دانشگاه افسری ارتش جهت اعزام به مناطق عملیاتی

سخن ناشن

اقدام ارتش عراق در هجوم سراسری به ایران در پایان شهریور ماه ۱۳۵۹ با هدف شکست سریع انقلاب اسلامی و با زمینه‌سازی‌های فراوان سیاسی و نظامی آغاز گردید. باورهای ناصواب هدایت‌کنندگان آشکار و پنهان یکی از طولانی‌ترین نبردهای معاصر، آن‌ها را به این نتیجه اشتباه رسانده بود که در فرصتی اندک به اهداف سیاسی نظامی خود دست می‌یابند.

نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران سرفراز از حصار در آغوش مردم به عنوان پایه و ستون اصلی میدان نبرد با حمایت فرماندهی کل قوا و پشتیبانی ملت فداکار در قالب یگان‌های منظم و با حمایت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و یگان‌های مردمی بسیج مستضعفین در فرصتی اندک در تمام خطوط نبرد به مقابله با دشمن پرداخته و در روند ۸ ساله جنگ، مرزهای این کشور را حفظ و تاریخ ارزشمندی را برای آیندگان به یادگار گذاشت.

نبردهای پدافندی و آفندی در مناطق ۳ گانه عملیاتی از دهانه فاو در استان خوزستان تا دالامپر داغ در آذربایجان غربی با پیوستگی عمیق و تأثیرات متقابل و ادامه نبرد سبب گردید تا سازمان ملل با صدور آخرین قطع نامه درباره این جنگ به شماره ۵۹۸ در سال ۱۳۶۶ ایران را به پای میز مذاکره دعوت نماید.

فعالیت‌های سیاسی و نظامی داخلی و اصرار بر تعقیب دشمن در خاک عراق، پذیرش قطع نامه ۵۹۸ را که تا حدودی منافع ایران در آن لحاظ شده بود، یک سال به تأخیر انداخت و سرانجام در زمان و شرایطی به مراتب

نامناسب‌تر از زمان صدور قطع نامه، پذیرش و موافقت ایران اعلان و یکی از طولانی‌ترین جنگ‌های معاصر رسماً در ۲۹/۵/۱۳۶۷ با آغاز رسمی آتش بست به پایان رسید.

آنچه در طول این جنگ که برای عراق «نبرد قادسیه» و برای ایران «دفاع مقدس» نام گرفت، اتفاق افتاد، تحت دو اصطلاح نظامی قابل بررسی است: ۱- پدافند که منظور انهدام نیروهای دشمن، صرف جویی در قوا و جلوگیری از نفوذ دشمن به منطقه خودی و ... انجام شده و به دو شکل مطرح می‌شود:

الف: کلیه اقداماتی که به صورت منظم و طرح‌ریزی شده و یا نامنظم و خودی در مقابل حملات دشمن انجام گرفته است و در ابتدای جنگ و در طول آن سال دفاع مقدس جنگ و حتی در وزمی ایران جنگ به تناوب جاری بوده و حملات درخشان را در تاریخ در مقابل حملات دشمن به یادگار گذاشته است.

ب: بخش عمده‌ای از زمان طولانی جنگ در طول جبهه‌ها در سال‌های خاصی سپری گردید که نیروهای دشمن و خودی بدون حرکت، مقابل یکدیگر ایستاده و ضمن تقویت و حفظ خطوط پدافندی، زمینه‌های لازم را برای انجام یک اقدام علیه جبهه مقابل آماده می‌کردند. این پدافند منطقه‌ای با اجرای آتش‌های گوناگون و اعزام گشتی‌های شناسایی در طول سال‌های دفاع مقدس تداوم داشته است. حوادث تلخ و شیرین این مقطع زمانی جنگ در گستره بسیار طولانی جبهه‌ها برای تاریخ و جامعه به خوبی و به طور کامل ترسیم نشده و هنوز راهی برای شرح وقایع این بخش از جنگ که بتواند حجم گسترده حضور رزمندگان را در بعد زمان و مکان ارائه

نماید، پیدا نگردی است.

لازم به توضیح است که مسئولیت این پدافند منطقه‌ای از ابتدا تا انتهای آن و در طول بیش از ۱۰۰۰ کیلومتر خط مقدم با نیروی زمینی ارتش بوده و در کنار این نیرو، بقیه رزمندگان به طور موقت و محدود پدافند مناطقی را به عهده می‌گرفتند.

۲- آفند: این اقدام در برگیرنده فعالیت‌هایی است که در فرهنگ عمومی تاریخ جنگ تحت عنوان «عملیات» شناخته شده و عموماً شامل حرکت نیروهای خودی به طرف دشمن جهت تصرف اهداف و مواضع جدید می‌باشد و عمده‌ترین بخش تاریخ جنگ را به ویژه در ستون نوشتاری به خود اختصاص داده و عموماً به عنوان تنها رویداد جنگ ثبت، معرفی و شناخته شده است.

انتشار یک مجموعه تاریخی و انطباق آن با واقعیت به ویژه درباره تاریخ نظامی معاصر (جنگ هشت ساله ایران و عراق که قهرمانان صحنه‌های نبرد آن حاضر و ناظر می‌باشند، کار چندان ساده‌ای نیست. آنچه اهمیت موضوع و پیچیدگی این اقدام را بیشتر می‌کند، دیدگاه‌های متفاوتی است که نویسندگان صحنه‌های جنگ و نویسندگان و منتقدان تاریخ دفاع مقدس از زوایای مختلف به یک موضوع واحد دارند.

ویژگی این اطلس اشاره به عملیات مهم و گسترده‌ای است که تحت عنوان پدافند از ابتدای جنگ تا روز آخر این نبرد، پیوسته وجود داشته و در کتب چاپ شده در این زمینه، کمتر مورد بررسی و توجه قرار گرفته است.

آنچه از حوادث جنگ در کتابی به نام اطلس ارائه می‌شود، معمولاً شامل

مطالب عمده و کلی بوده و به دلیل رعایت اختصار از ارائه توضیحات و آوردن جزئیات خودداری می‌شود. لازم به ذکر است که عکس‌های چاپ شده جهت تزیین صفحات، از تصاویر تاریخی بوده و بعضاً به مطالب ارائه شده، مربوط نمی‌باشد. مجموعه حاضر با دربرگرفتن گستره‌ای وسیع از اطلاعات و اسناد مربوط به هر یک از وقایع پدافندی و با هدف ثبت و انتقال تاریخ نبرد هشت ساله ایران و عراق به زینت

طبع آراسته نمی‌گردید مگر با انجام ساعت‌ها بررسی اسناد موجود و با همکاری دلسوزانه و متعهدانه مشاوران، متخصصان، طراحان و فرماندهان حاضر در صحنه نبرد. انتشارات سوره سبز در پی استقبال گسترده و کم‌نظیر از چاپ کتاب «اطلس نبردهای ماندگار» با انتشار جلد اول از مجموعه اطلس پدافندی، مجالی دیگر برای قدردانی از همه بزرگوارانی که در تهیه کتاب حاضر، زحمت خالصانه کشیده‌اند، یافته است. در پایان با اعتقاد

به اینکه انتقاد سازنده، مایه اصلاح و تکامل است برای جامع‌تر و کامل‌تر شدن چاپ‌های بعدی، خواهشمند است هرگونه پیشنهاد اصلاحی خود را به نشانی «انتشارات سوره سبز» ارسال فرمایید تا پس از بررسی مورد استفاده قرار گیرد.

انتشارات سوره سبز

مقام معظم رهبری در حال مطالعه و تایید کتب انتشارات سوره سبز در نمایشگاه دستاوردهای نزاجا